

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

JIŠ BOBULĖS MARGOSKRYNELĖS

PATARLĖS JIR PRIEŽODZIAI

*Cynginiui visada negerai metai.
Cingyns jir miegodamas prijilsta.
Darbas žmogaus negadzina.
Kas nedarbuja, tam šaukšto nėra.
Anyta ne motulė – nepaškadavos.*

KALBĖKIM DZŪKIŠKAI

*Sarmata – gėda. Tas žmogus neturi sarmatos.
Sarmatlyvas – drovus. Tavo duktė sarmatlyva.
Lenciūgas – grandinė. Lenciūgas jau seniai surūdžio.
Būlbės – bulvės. Šiuosmet užderėjo būlbės.
Dzidziulis – didelis. Atnešk dzidziulj puody.*

JUOKCIS SVEIKA

Motulė:

*– Jonulia, slūgela, pažėk, kas tį už lango brozdinas.
– Žinau, motula, tėvulis an korko užsistojo jir nulipc negali.*

#

Paci:

*– Petrulija, jir kadu tu nustosi gėris?
– Onut, turi kas nor gerc, jei ne aš, tai kas?*

#

Susiedas:

*– Kūmulia, tai nūnai gal užteks? Jišgėrėm po dzvi
sklenyčaites, jir gana.
– Nu, ale gi tu jir nerazumnas. Mokslai sako, kad nevalgis
gali jišgyvenc daug parų, net 40, o negėris po paros gali
užverc kojas.*

Draugai

Porinimas ape vardzinas

Jir kas nūnai an balto svieta, kad vienan so-dziun, vienon parapijon gyvena labai geri drau-gai: Gurgė, Zuzė, Žūsinas, Šliauka, Lukštas ir Gugulis.

Vienų rozų sumislino suviaic jir atšvysc vardo dzienas. Žinia, dar nē vienan kalendoriun jų vardų nespėj jinrašyc, tai jie pacys nustatė savo vardadzienius. Sodziun tep gi niekas jų vardų nežnoj, tai niekas jų jir nepasveikino, jir vainiko nenu-pynė. Be dovanų, be kvietkų gali apseic, nu ale be trijų butelaicių an galvos – niekap. Ale šventė buvo dzidziulė. Tai po trijų pritrūko. Kas daryc? Mislino, mislino, raikia pas Jedziukų nuviaic. Visi draugiškai suskabino, vienas kitų paturėdami nul-ingavo. Gal būt česlyvai daviaji, jei tas kelias būt cienesnis. Šliaukos kairė koja usikabino už Žūsinos ciosios kojos. Jir papulk man – balon nuvirto. Tai kad būt cik jie abudu. Pradėj jir kitų kojos kabi-nėcis: tai lenciūgėlis jir nutrūko. Jir tadu prisiaj visiem prigule prieg Žūsinos jir Šliaukos. Kiton balon varlės kurkė: kur, kur... Žūsinas praskrapš-tis ausis pamislino, kad Jadziuka klausinėjo, kur prapuolė. Praskrapštė jir kici, ale paskelc negalė-jo jir pas Jadziukų nenuviajo.

PUSLAPI PARENGĖ ANTANINA
URMANAVIČIENĖ

Vardadzieniai, gimtadzieniai, dzūkų draugės šventė

Dzūkijon, kap ir vison Lie-tuvon, nūnai švenciamos jir var-do, jir gimino dzienos. Jau nuog pacios mažumėlės ruošiamos gimtadzenio šventės, renkamos dovanos. Jir nūnai nepravijais čėsas švysc vardzynom.

Metrašinykas Erazmas Ste-la užrašinėj, kad lietuviai jau 16 amžiun šventė gimimo dzienas. Jiš jo porinimų raikia suprasc, kad tai buvo labai vesiala drau-gės šventė ir neškadavota alaus.

Ape vardo dzienos švencimų labai senų žinių nelikj. Jiš to rai-kia suprasc, kad vardo dzienos švencimo papročiai rados vēles-niais čėsais. Gali pamislyc, kad vardo dzienos šventės atėjimo pričina (priežastis) – tai katalikų bažnyčion atlaidų invezimas. Šitais čėsais bažnyčiose šven-čiami šv. Antano, Roko, Petro jir kiti atlaidai. Šventų vardais buvo krikštinami jir naujagimiai. 19 amžiun dzūkai savo vaikus daugiausia krikštino šventų var-dais: Onos, Jono, Juozo, Anta-no, Petro, Barboros, Marijonos ir kitais. Žmones, katri norėj pa-krikštyc vaikus tauciniais ar pa-goniškais vardais, turėj krikštyc dviem vardais. Pymas – krikš-čioniškas, o kitas galėj būc jir pagoniškas. Tai rozu su švento vardo dzienu buvo švenciamas jir vaiko ar suaugusio vardo dzie-na.

Vardzinės pradzion buvo švenčiamos su savo draugi (šei-ma). Jokių dzidelių apeigų jir nebuvo. O kų geriau švysc: gi-mimo ar vardo dzienu? Ne vi-sadu gali žinoc, kadų žmogus gimis, o vardo dzienu – pažūri kalendoriun jir žinai. O dauge-lio vardų, tokių kap Jonas, Ona, Marija, Juozapas, Andrius, Pe-tras, gerai žinomas čėsas. Nu jir geriau švysc vardo dzienu vy-resnio amžiaus žmonēm, katriej galėt nutylėt savo metus. Kokių dzienu reikėt švysc dzūkam – tai pacys turi pasrinc. Katroj dzie-

na geresnė – tų jir švencia. Pas-taiko, kad ton pacion draugėn vieni švencia gimimo, kiti vardo dzienas.

Jau minėta, kad gimimo dzienos buvo švenciamos nuog senų čėsų. Daug kam jir dabar rodos, kad žmogaus gimimas yra vožnesnis nei jo pavadzini-mas vardu.

Dabar šitais čėsais jir gimta-dzienių jir vardadzienių papročiai vienodi. Vardo ar gimimo dzienos jišvakarėsa arba tų pa-cių dzienu būna apdovanojimai, sakomi pasveikinimai jir už sta-lo pasisėdėjimai būna. Dzūkų gražus paprocys buvo varduvinykų pakiloc, vainikų nupync jir anksci ryti pakabyc prieg durų, kvietkais apkaišyc.

Jir gimino, jir vardo dziena yra draugės šventė. Galėt būc, kad kožnon draugėn kožnos asa-bos ar tai gimimo, ar tai vardo dzienos nebūt pamirštos. Gražu, kad tų dzienu visi draugėn storavinos, kuoj nor praviaselyc savo varduvinykų ar gimtadzie-ni švenciancį. Tų dzienu raikėt gražiau padengc stalų abiedai, pietum arba večiarai. Raikia žiūrėc, kadu geriau susrinc draugei. Smagu būt, jei tų dzie-nų sustartu čėsu visi būt namopi. Gražu, kad prieš varduvinykų arba gimtadzieni švenciancį sto-vėt gėlukė.

Jir senais, jir dabartiniais čėsais daug rūpescių būna dėl dovanos. Daugelis mislina, kad ji bus geresnė, katroj branges-nė. Tai mada nelabai senų čėsų. Raikia žinoc, kad dovanos vertj sudaro jir žmogaus, katris do-vanoja, gero linkinci širdzis. Būna jir tep, kad menka dovanė-lė mielesnė už brangių dovanų, katroj primena, kad raikia už jų kuoj nor atsilygyc. Draugėn be kvietko, katras pas dzūkam būna pirmucinė dovana, nuperkamas jir raikalyngas daiktas. Žinia, to-kis padovanojimas pricina tėvų

nupirkta daiktas vaikam, o vai-kų tėvam. Tėvam būna smagu, kadu tokių dzienu vaikai pado-vanoja savo padarytų daiktukų arba pasako eilutj arba pagieda. Dabar paragėc, kap an gimta-dzenio stalo degamos žvakelės. Mažiem, jauniem ciek uždega žvakelių, kiek sulaukia metų. Vyrasniem, sulaukus daugiau nei 20 metų, po vienos žvakelės kožnam dešimtameciui.

Nuog seniausių čėsų draugėn vožniausias žmogus tai motulė. Jiš gimto draugės lizdo jišlėkį vaikai: sūneliai jir dukrelės, storavinas parlėkc namo jir atnešc motulei dziausmo jir ščescies. Labai gražu, kap Kūcios vakarų visa draugė susrenka rozu prieg vieno stalo. Tai tokis draugės susrincimas pricina jir tėvų vardadzenio ar gimtadzenio dzienai.

Gražu, kap jir vardo ar gim-i-mo dzienu pažiūrėta kap cik jin to žmogaus šventj jir kap randa-ma čėso jį pauvažoc namuosa ar tį, kur darbuja.

Susdaro tėvam rūpescių jir mislių, kokių vardu savo vai-kų pavadzyc. Nūnai gerai, kad an pamačies ataina kalendoriai. Tėvai jir krikštātėviai parink-dami vardus turėt jaust atsako-mybi prieš naujų žmogų, katrj pavadzina vienokiu ar kitokiu vardu. Pastaiko, kad paranka vardų, cinkamų cik mažam vai-ku. Vardas turi pricic visokio amžiaus žmogū: mažam, dzide-liam, jaunam jir senam. Šiūlaik, man rodos, kad labai gerai, kad žmonės parinkdami vaikam var-dus grįžta prieg tradicinių var-dų, katrais mūs protėviai savo vaikus krikščino. Smagu, kadu nūnai motulė gieda lopšini Jo-nuliu, Maruliai, Andriuliu, Juo-zuliu, Onytei. Smagu, kad nūnai auga mažukai, pavadzyci mūs garbyngų žmonių, kunigaikščių vardais: Algirdukais, Vytukais, Dariukais, Mortukēm jir kt.